

Aud Lamvik

Norvég Műszaki Egyetem Könyvtára, Trondheim

Országos és nemzetközi együttműködés az adatbázisok területén – egy műegyetemi könyvtárból nézve

A Norvég Műszaki Egyetem Könyvtára anyaintézményén kívül külső használókat is kiszolgál. Tevékenységében nagy szerepet juttat a hazai és a nemzetközi, főként az északi országokkal folytatott kooperációnak. Az adatbázisok terén az első együttműködési szerződést a stockholmi Királyi Műszaki Intézet könyvtárával kötötte. Azóta számos adatbázis-szolgáltatóval lépett kapcsolatba, s az ESA-IRS nemzetközi központjaként működik. 1986-tól ellátja a norvég DIANE központ feladatát is. A könyvtári és információs szolgáltatások mellett intenzív tanácsadó, képző, forrástájékoztató stb. tevékenységet folytat.

Aud Lamvik, a Norvég Műszaki Egyetemi Könyvtár, a *Norges Tekniske Universitetsbibliotek* dokumentációs főosztályának a vezetője, ahová az online és a szelektív információterjesztő szolgálat is tartozik. A főosztály az európai ESA-IRS adatbázis-gazda nemzeti központja, de ellátja a norvég DIANE központ feladatait is. Ez a doku-

mentációs főosztályon belül működő nemzetközi központ képző és tanácsadó szerepet játszik az adatbázisokkal kapcsolatos különféle kérdésekben. Mostani munkahelyének egyetemén vegyész diplomát szerzett, majd ugyanitt és a Minnesota Egyetemen folytatott kiegészítő könyvtáros tanulmányokat és gyakorlatot. Tagja több skandináv és európai bizottságnak: a NORDINFO-nak, az EUROLUG-nak (European Online Usergroup = Európai Online Alkalmazó Csoport) és a könyvtári számítógépesítéssel foglalkozó munkacsoportnak, a LIBER-nek.

Kevés olyan terület van, ahol olyan magas fokú együttműködést találhatnánk, mint a könyvtári-tájékoztatói-dokumentációs szakterület. Már hosszabb ideje folyik az erőforrások és tapasztalatok megosztása, s ez északi államokban jóval az információtechnológia (IT) kora előtt kezdődött el. Norvég közigazdászok most a jövőbeni "hálózatokba szervezett vállalatokról", továbbá "hálózati iparról és kereskedelemről" beszélnek, azaz egy olyan formáról, amely túlmegegy vállalat megszokott együttműködő partnereire; ilyesmire egyre inkább számíthatunk az IT-korszakban. Úgy vélem, hogy a könyvtárak már nagyon régóta ilyenfajta "vállalatokként" működnek. Az új technika azonban elősegíti a még hatékonyabb együttműködést.

Az alábbiakban bemutatunk néhány – együttműködésre épülő, könyvtárakat, információs központokat és iparvállalatokat átfogó – vállalkozást és szolgáltatást a Norvég Műszaki Egyetem Könyvtárának (NMEK) dokumentációs részlege kezdeményezésében.

Az NMEK Norvégiában a műszaki tudományok központi könyvtára, amely kiszolgálja anyaintézményét, a Trondheimi Egyetemet (UNIT) és annak tudományos és ipari kutatóközpontját (SINTEF), továbbá a norvég ipart és kereskedelmet, valamint a nagyközönséget. Az NME Norvégia egyetlen műszaki egyeteme, a SINTEF pedig a legnagyobb, szerződéses kutatásokat folytató műszaki kutatóközpont egész Skandináviában.

A könyvtár dokumentációs részlege az információkereső szolgáltatások (online, témafigyelő – SDI –, CD-ROM-on nyújtott szolgáltatások stb.) központja. Feladatai közé tartoznak oktatási és képzési, a kutatási és fejlesztési projektek, továbbképző konferenciák szervezése stb. Magas szintű műszaki és természettudományi végzettségű, valamint információs szakképzettségű tájékoztató szakemberek dolgoznak itt; munkájuknak mintegy fele az ipart és a külső intézeteket, a másik fele pedig az egyetemi tanszékeket és tanszékcsoportokat, a SINTEF-et és az UNIT-ot szolgálja. Úgy véljük, hogy sikeresen együttműködünk használóinkkal, és nagy előnynek tekintjük, hogy munkatársainknak ugyanaz a szakmai hátterük, mint a használóknak, egy nyelvet beszélnek velük, azonos hullámhosszon vannak.

A dokumentációs részleg az adatbázisok terén az első együttműködési szerződést a stockholmi IDC-RITL-lel (a Királyi Műszaki Intézet könyvtárával) kötötte. Ennek alapján jogot nyertünk SDI-szolgáltatásuk (most EPOS/VIRA-nak hívják) norvégiai használatára. A szolgáltatás 1971 tavaszán

indult meg, és még mindig folytatódik. Szolgáltatásunk előfizetőinek 50–60%-a az ipart képviseli, a többiek az NME-ből és a SINTEF-ből vannak.

1971 őszen kiszélesítettük együttműködésünket Stockholmmal, ezúttal az orvosbiológia területén, a Karolinska Intitutettól (MIC-KIBIC) kapott SDI-szolgáltatások révén. Ez a szolgáltatás később beolvadt az EPOS/VIRA-ba, illetőleg a MIC-KIBIC online szolgáltatásába.

1973-ban meg tudtuk indítani online szolgáltatásunkat – a MIC-KIBIC-cel már fennálló együttműködésnek köszönhetően. A MEDLINE volt az általunk használt első online adatbázis, de 1975-től kezdve számos más adatbázis-szolgáltatóhoz is kapcsolódunk. Ma már szerte a világon több mint 50 különböző adatbázis-szolgáltatóhoz van jelszavunk, s ezernél is több adatbázishoz tudunk hozzáférni. Ezek az adatbázis-szolgáltatók az északi országokban, Európában, az Egyesült Államokban, Kanadában és Japánban működnek. A nyolcvanas években lehetségessé vált az online rendelés, miután beléptünk a Dialog Dialorder szolgáltatói közé. Ennek keretében a világ minden részéből kapunk online megrendeléseket.

Úgy vélem, hogy sok adatbázis-szolgáltatóval igen jó az együttműködésünk. Továbbképző szemináriumokat szervezünk olyan "adatbázisgazdák" és adatbázis-előállítók részére, akik szeretnének megismerni a norvégiai használókkal; sok tekintetben a "norvég kapcsolatot" jelentjük nekik. Arra is nyílt lehetőségünk, hogy tanulmányozzunk egy-egy adatbázist a szolgáltatónál, mielőtt még nyilvánosan hozzáférhető lett volna. 1988 ősze óta az ESA-IRS norvég nemzeti központja vagyunk, és ezen adatbázisgazda munkatársaival és norvég használóival jó kapcsolatban állunk. Az öt északi állam közül négyben működik nemzeti ESA-IRS központ. A norvég egyetemi hálózatban (UNINETT) egy ESA-IRS csomópont is van. Hasonló hálózatok működnek az egyetemek, főiskolák és kutatóintézetek számára minden északi államban. Ezeket a hálózatokat az északi államok NORDUNET hálózati projektje hangolja össze.

A dokumentációs részleg 1977-ben indította meg saját tanfolyamait az online szolgáltatások használatára, főleg az ipar képviselői részére. Sokan vannak, akik előnyben részesítik az anyanyelvükön folyó képzést, ezért ezek a tanfolyamok mindig nagy népszerűségnek örvendenek. Különböző vállalatoktól is érkeztek szakemberek a részlegbe, hogy 1–4 hetes kurzusokon speciális felkészítést kapjanak szakterületük adatbázisának használatára. Az iparral folytatott együttműködés során fontos kapcsolatokat építettünk ki a vállalatokkal, különösen a könyvtárosokkal, információs mérnökökkel és szabadalmi mérnökszakértőkkel.

1986 januárjában a dokumentációs részlegben belül megnyílt a norvégiai DIANE központ. Fő célja, hogy országunkban előmozdítsa és támogassa a nemzeti és nemzetközi online tájékoztató szolgáltatá-

sok, továbbá egyéb számítógépesített információs szolgáltatások használatát tanácsadás, képzés, forrástájékoztató szolgáltatás stb. révén. A dokumentációs részleg egész személyzete közreműködik ezekben a szolgáltatásokban, de a DIANE központ működéséért a fő felelősséget egyik munkatársunk viseli.

A DIANE a Tudományos és Szakkönyvtárak Országos Irodája (Riksbibliotektjenesten) felelősségébe tartozik; az iroda magára vállalta a működési költségek egy részét is (a *Norsk DIANE Nytt* hírlevél negyedévenkénti kiadása, ingyenes tanácsadás, kedvezményes áron tartott tanfolyamok stb.).

A DIANE szolgáltatás indulása óta gyakrabban szervezünk képző szemináriumokat, továbbá nemcsak saját helyiségeinkben, hanem Norvégia más részein is, ha megfelelő helyet és körülményeket (személyi számítógépek és távközlési vonalak) találunk.

A DIANE központok együttműködése keretében, júniusban Trondheimben az északi országok központjai részére tartunk tanácskozást a további együttműködés, újabb projektek, továbbá egyéb kérdések megvitatására.

Már évek óta együttműködünk a NORDINFO és a SCANNET vállalkozások keretében; a nemzetközi együttműködésre példa az EUROLUG-ban (az európai online felhasználók szervezete) vagy a LIBER könyvtár-automatizálási csoportjában való részvételünk.

Hadd említsem meg kutatási-fejlesztési projekteinket is. Adatbázis-vállalkozásainkhoz az évek során pénzügyi támogatást kaptunk a norvég tudományos és ipari kutatási tanácstól (NTNF). Tavaly azt vizsgáltuk meg és próbáltuk ki, hogyan használható a CD-ROM a könyvtárban a könyvtárhasználók, illetve a könyvtárosok szempontjából. Ennek révén sok tapasztalatot szereztünk, és kapcsolatba kerültünk egy sor hazai és külföldi potenciális CD-ROM-felhasználóval.

Ebben az évben az NTNF-től arra kaptunk anyagi támogatást, hogy vizsgáljuk meg a PC-szoftvereket, mennyire használható egyik-másik programcsomag az online keresésben. Az egyik NTNF-bizottságnak annyira felkeltettük az érdeklődését munkánk iránt, hogy most az általa javasolt szakértő rendszereket is bevonjuk a vizsgálódás körébe. Részlegünk számára ez a mérnökökkel való együttműködés új formáját jelenti.

Természetesen saját forrásokból is folytatunk kísérleteket és vizsgálatokat. Megpróbáltuk feltérképezni, milyen berendezéseket alkalmaznak a norvég online felhasználók (PC-k, terminálok, modemek, hálózatok stb.). Egyik tájékoztató szakemberünk szoftvert készített: ez egy PC-re írott program az online kereséssel felderített bibliográfiai tételek megrendelésére. Speciális szolgáltatásunk van azoknak az ügyfeleinknek, akik az online keresést nálunk végezték: ingyenesen kinyomtatjuk a megrendelési

úrlapokat azokra a dokumentumokra, amelyeknek a teljes szövegére van szükségünk.

Nagy segítséget jelent a rendelési úrlapok programmal történő kinyomtatása, mert sok időt takarít meg. Néhány vállalat kérte is már ezt a programot, s most el kell döntenünk, árusítjuk-e könyvtárunk megrendelő nyomtatványával együtt, vagy sem.

Számítógépesített könyvtári rendszerünk, a BIBSYS a norvég egyetemek automatizált könyvtári rendszere. A dokumentációs részleg csupán egy a

használók között, fejlesztése nem a mi dolgunk, s csupán külön felkérésre teszteljük egyes funkcióit. A BIBSYS a NORDINFO vállalkzásához, az IANI-hoz (teljes neve: Intelligent Access to Nordic Information Systems) csatlakozó adatbázis.

Fordította: Mándy Gábor

Beérkezett: 1989. VII. 31-én.

Egyetemes Tizedes Osztályozás

Rövidített kiadás. 1. kötet: Táblázatok

címen jelenik meg az új magyar nyelvű rövidített táblázat, amely az előző, 1977. évi kiadás közzététele óta egyre nyomasztóbb hazai hiányt kívánja megszüntetni. (A kiadás 2. köteteként megjelenő betűrendes tárgyszómutató előkészítése is folyamatban van.)

Az új kiadás figyelembe veszi mindazokat a módosításokat, amelyeket az utóbbi évtizedekben a természettudományi, a műszaki szakirodalomban jelentkező változások és információs igények kielégítésére a FID nemzetközi fejlesztési tevékenysége keretében megvalósított, és a *Kiegészítések és módosítások az ETO-hoz* (Extensions and Corrections to the UDC) c. sorozatában az 1989 szeptemberében megjelent 13. sorozat 3. kötetével bezárólag közzétett. A táblázat kéziratát 1989. december 31-én zártuk.

A folyó évben megjelenő 1. kötet ára: 1600 Ft + postaköltség.

Felhívjuk szíves figyelmét arra, hogy a kiadvány *előrendeléssel* is beszerezhető 1400 Ft garantált, kezdvezményes áron, ha megrendelést küld *1990. augusztus 31-ig* címünkre, és az ennek alapján benyújtott számlánkat kiegyenlíti. Ez utóbbi érdekében kérjük, hogy a fizetési módot (átutalás vagy csekk) szíveskedjék megjelölni.

Cím:
OMIKK értékesítési osztály
Budapest, Pf. 12. 1428
